

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИНКВЕЙНІВ
У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
СЛУХАЧІВ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

У статті представлено використання технології синквейнів у процесі розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності слухачів курсів підвищення кваліфікації як один із механізмів інноваційного передбачення та забезпечення випереджувальної післядипломної освіти.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційна компетентність, технологія синквейнів, самоосмислення, підготовка професійних педагогічних кадрів.*

В статье представлено использование технологии синквейнов в процессе развития информационно-коммуникационной компетентности слушателей курсов повышения квалификации как один из механизмов инновационного предвидения и обеспечения опережающего последипломного образования.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационная компетентность, технология синквейнов, самоосмысление, подготовка профессиональных педагогических кадров.*

The article deals with the use of cinquain technology in the development of information and communication competence of training course participants as one of the mechanisms for innovative anticipation and provision of forward-looking postgraduate education.

Keywords: *information and communication competence, cinquain technology, self-reflection, professional teaching staff training.*

Постановка проблеми. Вимоги до підвищення рівня професійної майстерності педагогічних працівників визначають необхідність пошуку ефективних засобів професійної підготовки педагогічних кадрів із використанням інформаційних технологій. Це завдання окреслено рядом законодавчих і нормативних документів українського уряду, МОН України, а також програмами ЮНЕСКО щодо успішного навчання дорослих із використанням інформаційних технологій. Тому особливої актуальності набувають сьогодні питання дослідження проблеми розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) сучасного вчителя, зокрема діяльнісно-

рефлексивної складової як механізму інноваційного передбачення та забезпечення випереджувальної післядипломної освіти.

Важливими проблемами вищої професійної освіти на сучасному етапі є проблеми формування професійно-компетентної особистості фахівця, який уміє самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, усвідомлювати особистісну і суспільну значущість своєї діяльності, та підготовки вчителя, який володіє високим рівнем самосвідомості, здатного до досягнення професійного успіху [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження науковців засвідчують, що інформаційно-комунікаційна компетентність стає необхідною умовою успішності професійної діяльності вчителя, показником його потенційних можливостей. Проблему розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності аналізували та уточнювали для різних спеціальностей багато дослідників. Для вчителів природничо-математичних дисциплін ІКК розглядалась у роботах таких вітчизняних науковців, як Н. В. Баловсяк, К. Я. Вазіна, М. І. Жалдак, С. М. Іванова, К. Р. Ковальська, В. В. Котенко, А. Ю. Кравцов, Н. В. Морзе, О. В. Овчарук, К. П. Осадча, Л. Є. Петухов, Ю. С. Рамський, С. А. Раков, О. М. Спирін та ін.

Слід зауважити, що кожен автор виокремлює свої важливі елементи, на які звертає увагу у ході розвитку ІКК фахівця. Так, Н. В. Сороко вважає, що основними показниками розвитку ІК-компетентності є рівні творчої, діяльнісно-рефлексивної та адаптаційної складових [3].

Мета статті – на прикладі використання технології синквейнів показати здатність слухачів курсів підвищення кваліфікації (вчителі математики) резюмувати потік інформації, викладати свої ідеї та враження, здійснювати самоосмислення набутих знань, передбачати свої можливості з використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи інформаційно-комунікаційну компетентність, ми враховували, що дане поняття багатопланове, адже для вироблення відповідних здібностей і вмінь потрібно значний інтелектуальний розвиток, прояв таких якостей, як абстрактне та алгоритмічне мислення, саморефлексія, самоосмислення і критичність, визначення власної позиції. Отже, необхідні різні типи дій: уміння діяти самостійно, входити в різні соціальні групи і функціонувати в них, використовувати інтерактивні режими, стандартні та спеціалізовані програми тощо.

Характеризуючи підготовку професійних педагогічних кадрів на сучасному етапі, багато вчених вказують на відсутність зв'язку між стрімким розвитком інформаційного суспільства та недостатньою підготовленістю вчителів до використання інформаційних технологій. Так, більшість учителів математики, які здобули вищу професійну освіту 10 і більше років тому та мають достатній досвід роботи, досі не володіють інформаційно-комунікаційною компетентністю, аби повною мірою реалізувати свій потенціал, розвинути власний професіоналізм.

Яким же чином відстежити, як відбувається професійний розвиток педагогічних кадрів і зокрема інформаційно-комунікаційна компетентність? Які інформаційно-комунікаційні технології краще запроваджувати у ході курсової підготовки вчителів?

Одним із механізмів інноваційного передбачення та забезпечення випереджувальної післядипломної освіти є використання технології синквейнів у процесі розвитку ІКК слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Під час курсової підготовки слухачі отримують значний обсяг інформації щодо ролі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), практичні навички з використання ІКТ, а також методика їх впровадження у професійній діяльності. Тому однією з важливих рефлексивних якостей слухачів є їх здатність резюмувати потік інформації, викладати свої ідеї, почуття й уявлення кількома словами. Це вміння потребує вдумливої рефлексії, заснованої на багатому понятійному запасі. Одним зі способів його формування є складання синквейнів, які є інструментом для синтезу складної інформації, а також способом оцінки власного понятійного багажу, засобом розвитку творчої виразності.

Технологія синквейнів – це рефлексивна діяльність слухачів курсів, що являє собою певний педагогічний зріз людського буття, набуває значення самоосмислення, внутрішнього самоаналізу і сумнівів у достовірності свого внутрішнього світу. Рефлексія характеризується привласненням отриманих знань, виробленням власного ставлення до них та виявленням ще невідомого.

Як зазначає К. Я. Вазіна, рефлексія блокує діяльність за старими зразками і відкриває шлях для мислення та освоєння нових дій, змушує свідомість перебудовуватися, якщо це необхідно, створювати нові покращені об'єкти, висувати нові ідеї, співвідносити свої дії з конкретними життєвими ситуаціями. Рефлексія включає в себе процеси розуміння себе та іншого, самоосмислення минулого і передбачення результатів майбутнього. Рефлексивні здібності дуже важливі в професійній діяльності будь-якого фахівця. Вони допомагають людині усунути помилки і встановлювати комунікації (відсутність останніх може призвести до конфліктів та нерозуміння [1, с. 36].

Здатність учителя використовувати нові ІКТ для вирішення професійних завдань породжує не лише сумніви, а й бажання отримати щось нове. У ході дослідження цього питання ми знайшли досить простий спосіб індивідуального моніторингу процесу розвитку ІКК слухачів курсів у письмовій формі за допомогою використання технології критичного мислення «синквейн». Завдяки цій технології ми ознайомили слухачів курсів із правилами складання синквейнів, історією їх виникнення та прийомами застосування.

Що ж таке синквейн? Синквейн (з фр. *cinquains* – «п'ять рядків») – вірш, який синтезує інформацію в коротке висловлювання, що описує тему і дає змогу рефлексувати з будь-якого приводу [4, с. 74]. Синквейн не демонструє знання, він показує розуміння, оціночні судження з певного питання.

Представимо правила складання синквейнів:

Перший рядок містить слово (зазвичай це іменник), що відображає тему синквейну.

Другий рядок – два прикметника, що описують тему.

Третій рядок – три дієслова, що позначають дії, пов'язані з темою.

Четвертий рядок – речення (фраза) з чотирьох або більше слів, в якому висловлено ставлення до теми або думки з приводу обговорюваного. Таким реченням може бути крилатий вислів, прислів'я, цитата відомої людини або складена вчителем фраза у контексті теми.

П'ятий рядок – слово-резюме, що визначає нову інтерпретацію теми, виражає до неї особистісне ставлення.

На курсах підвищення кваліфікації у Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти вчителі математики з модуля «Інформаційно-комунікаційні технології» отримали значний обсяг інформації та певні навички щодо використання ІКТ, ознайомилися з новими термінами.

Аби здійснити самоосмислення своєї діяльності, зафіксувати стан свого розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, вчителям було запропоновано синквейн, який ми використали у дослідженні розуміння розвитку ІКК учителів математики:

1. _____

(Перший рядок – ОДНЕ слово (зазвичай іменник), який відображає головну ідею).

2. _____

(Другий рядок – ДВА слова (прикметники), що описують основну думку).

3. _____

(Третій рядок – ТРИ слова (дієслова), що описують дії в рамках цієї теми).

4. _____

(Четвертий рядок – фраза з ЧОТИРЬОХ слів, що показує ставлення до даної теми).

5. _____

(П'ятий рядок – слова (синоніми до першого), що відображають сутність теми на емоційно-образному або філософсько-узагальненому рівнях).

Таким чином, суворі правила синквейну закріплюють за кожним рядком не тільки кількість слів, а й частини мови, якими може скористатися автор.

Синквейни – швидкий і потужний інструмент для аналізу, синтезу та узагальнення складної інформації, які допомагають коротко резюмувати інформацію, висловлювати цікаві ідеї, своє ставлення до певних подій.

Звернемося до найбільш яскравих прикладів синквейну під час дослідження розуміння розвитку ІКК слухачів курсів підвищення кваліфікації:

Інформаційно-комунікаційна компетентність Корисна, захоплююча Удосконалюватися, опановувати, дізнаватися Розвиток професійних навичок Досвід
--

<p>Інформаційно-комунікаційна компетентність Передова, необхідна Шукає, перетворює, пристосовує Дає змогу бути кращим Прорив</p>
<p>Інформаційно-комунікаційна компетентність Актуальна, широковживана Забезпечує, підвищує, приваблює Сприяє розвитку креативності Професійність</p>
<p>Інформаційно-комунікаційна компетентність Важко, цікаво Працювати, розуміти, навчатися Підвищення якості знань Робота</p>
<p>Інформаційно-комунікаційна компетентність Сучасний, мобільний Оволодівати, впроваджувати, прогнозувати Розвиток мислення Творчість</p>

Аналіз письмової форми технології «синквейн» зі слухачами курсів показав, що вчителі характеризують інформаційно-комунікаційну компетентність (2-й рядок) як *корисну, захоплюючу, сучасну, передову, мобільну, актуальну, необхідну, змістовну, важку, пізнавальну, цікаву, творчу, повчальну тощо*. На їхню думку, інформаційно-комунікаційна компетентність, з точки зору дій (3-й рядок), – це *вдосконалюватися, опановувати, дізнаватися, забезпечувати, підвищувати, працювати, розуміти, шукати, перетворювати, акумулювати, знати, навчатися, розуміти, оволодівати тощо*. Синквейн дозволив визначити ставлення вчителів до розвитку ІКК (4-й рядок) – *позитивна мотивація для підвищення кваліфікації; розвиток професійних навичок; дає змогу бути кращим, підвищує якість знань та вмінь; розвиток мислення та нової діяльності; складна діяльність – благородна мета; чим більше опановуєш – тим цікавіше тощо*. Слухачі на емоційно-образному рівні (5-й рядок) приходять до висновку, що інформаційно-комунікаційна компетентність – це *професійність, прорив, досвід, грамотність, здатність, робота, творчість, повітря тощо*.

Під час дослідження розвитку ІКК слухачів курсів підвищення кваліфікації ми застосували технологію синквейнів цілеспрямовано і з певною педагогічною метою: як слухачі курсів розуміють ІКК з урахуванням отриманих знань та навичок із ІКТ у процесі підвищення своєї кваліфікації. Крім того, цим прийомом учителі можуть скористатися і у своїй педагогічній діяльності, аби узагальнити запропоновану їм інформацію. За синквейнами, складеними слухачами, викладач може визначити, як саме і чи у повному обсязі

слухачі усвідомили необхідну інформацію, чи засвоїли ключові поняття, а також з'ясувати, які методи і підходи необхідно використати у процесі підвищення кваліфікації слухачів курсів.

Висновки. Таким чином, технологія синквейнів є результатом фіксування стану свого розвитку. Вона спрямована на самоосмислення, формування вмінь проводити самоаналіз і самооцінку власної діяльності, самостійно визначати цілі та завдання професійної діяльності. Рефлексивна функція даної технології забезпечує мотивацію до саморозвитку та самовдосконалення.

Грамотне використання викладачами прийомів педагогічного спілкування допоможе уникнути складних ситуацій у викладацькій діяльності та дасть змогу об'єднати зусилля системи післядипломної освіти у важливій загальній справі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вазина К. Я. Модель саморазвития человека / К. Я. Вазина. – Нижний Новгород : ВГИПИ, 1999. – 256 с.

2. Ермакова Л. И. Интерактивное взаимодействие между преподавателем и студентом педвуза в условиях педагогической практики [Электронный ресурс] / Л. И. Ермакова, Г. М. Янющкина // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 1. – Режим доступа : www.science-education.ru/101-5477.

3. Сороко Н. В. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів філологічної спеціальності в умовах комп'ютерно-орієнтованого середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.10 / Н. В. Сороко ; НАПН України ; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. – К., 2012. – 20 с.

4. Учитель и ученик: возможность диалога и понимания. Кн. 1. Развитие критического мышления (базовая модель) / под общей ред. Л. И. Семиной ; сост. Е. А. Генике, Е. А. Трифонова. – М. : БОНФИ, 2002. – Т. 1. – 239 с.